

Õiguskantsler

Teie 27.09.2024 nr

Meie 17.10.2024 nr 14-1/241640/2406047

Õigus soodustingimustel vanaduspensionile

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole laste kasvatamise eest ette nähtud soodustingimustel vanaduspensioni asjus. Selgitasite, et taotlesite pensioni seaduses ettenähtud hiljem, ja küsisite, kas Teil on võimalik saada pensioni ka tagantjärele. Väljendasite kahetsust, et pensionikalkulaator ei osutanud sellele, et Teil on õigus sooduspensioni saada juba enne vanaduspensioniiikka jõudmist.

1. Laste kasvatamise eest soodustingimustel vanaduspensioni saamise õigus on sätestatud [riikliku pensionikindlustuse seaduse](#) (RPKS) §-s 10. Inimesel, kes on kasvanud vähemalt kaheksa aastat puudega last või vähemalt viit last, on õigus saada sooduspensioni viis aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist. Sellel inimesel, kes on kasvanud kaheksa aastat nelja last, on õigus saada soodustingimustel vanaduspensioni kolm aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist. Kui inimene on kasvanud vähemalt kaheksa aastat kolme last, siis on tal õigus soodustingimustel vanaduspensioni saada üks aasta enne vanaduspensioniiikka jõudmist (RPKS § 10 lõike 1 punktid 1–3).

Soodustingimustel vanaduspensioni võivad peale lapse vanemate saada vanema abikaasa, vanema registreeritud elukaaslane, eestkostja või hoolduspere vanem (RPKS § 10 lg 1 punktid 1–3). Nii näiteks, kui last on vähemalt kaheksa aastat kasvanud lapsevanema abikaasa, kes ei ole lapse bioloogiline vanem, siis on ka temal õigus saada soodustingimustel vanaduspensioni. Seda pensioni makstakse vaid tingimusel, et ta on kasvanud puudega last või kokku (näiteks koos oma lastega) vähemalt kolme last vähemalt kaheksa aastat.

Mõnikord võib olla nii, et peale lapse vanemate on vanemat kui 8-aastast last kasvanud veel keegi, näiteks hoolduspere vanemad. Selliseid olukordi on Sotsiaalkindlustusameti andmetel aegajalt ette tulnud, et ka need inimesed on soodustingimustel vanaduspensionit taotlenud. Niisugusel juhul võib olla õigus soodustingimustel vanaduspensioni saada kolmel või isegi neljal inimesel (vt ka seaduseelnõu 475 SE [seletuskirja](#) lk 4, eelnõu § 1 punktid 8 ja 9).

2. Seadus näeb ette, et soodustingimustel vanaduspensioni saamiseks peavad teised last vähemalt kaheksa aastat kasvanud inimesed andma kirjaliku nõusoleku (RPKS § 10 lõige 2; sotsiaalministri [määruse](#) „Pensioniõigusliku staaži tõendamise ja arvestamise kord“ § 10 ja § 15 lõige 2; määruse [seletuskirja](#) lk 3 ja 4). Nõusolek tuleb esitada Sotsiaalkindlustusametile.

3. See tähendab näiteks seda, et kui kaheksa aastat oma abikaasa last kasvanud inimene soovib soodustingimustel vanaduspensioni saada, peab ta esitama oma abikaasa ja lapse teise bioloogilise vanema nõusoleku.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

4. Võib juhtuda, et lapse kasvatajad ei jõua kokkuleppele, kes neist kasutab õigust soodustingimustel vanaduspensionile. Sellisel juhul jagatakse need aastad, mille võrra on õigus varem pensioni saada, õigustatud inimeste vahel võrdset (RPKS § 10 lõige 3). Kui inimene selle lahendusega ei nõustu (nt põhjusel, et tegelikult on tema lapsi üksi või enamalt jaolt kasvatanud), siis on tal võimalik pöörduda maakohtusse ja taotleda, et teised loobuks kaebaja kasuks oma õigusest soodustingimustel vanaduspensionile (vt Riigikohtu erikogu 20.01.2014 määrus asjas nr [3-3-4-2-13](#) p 19; vt ka õiguskantsleri [seisukoht](#) „Pensionisoodustuse saamine laste kasvatamise eest“). Sellisel juhul asendab puuduvat nõusolekut kohtuotsus.

Kirjalikku nõusolekut ei nõuta, kui politsei on inimese suhtes algatanud teadmata kadunud isiku asukoha tuvastamise menetluse või kui vanemalt on enne lapse 8-aastaseks saamist vanema hooldusõigus või lapse isikuhooldusõigus ära võetud või kui inimese elu- ja viibimiskohta ei ole võimalik rahvastikuregistri andmete alusel kindlaks määrata. Nõusolekut ei nõuta ka siis, kui õigustatud isikule on pension juba määratud ja ta ei ole lapse kohta pensionilisa ega pensioniõiguslikku staaži taotlenud (sotsiaalministri määruse § 15 lõige 3).

5. Kui üks inimene on asunud soodustingimustel vanaduspensionini saamise õigust kasutama, siis teiste inimeste õigus väheneb samavõrra, mille võrra on nad oma õigusest loobunud. Näiteks kui kolme last on kasvatanud kaks vanemat ja üks neist loobub oma õigusest teise kasuks, siis sellele vanemale, kes oma õigusest loobus, soodustingimustel vanaduspensionini ei määrata.

Soodustingimustel vanaduspension määratakse eluajaks (RPKS § 10 lõige 4). See määratakse soodustingimustel vanaduspensionini õiguse tekkimise päevast, kui pensioniavaldis on esitatud kolme kuu jooksul pärast selle õiguse tekkimist (RPKS § 32 lõike 2 punkt 1¹). Rohkem kui kolm kuud seda pensioni tagasiulatavalt ei maksta.

Soodustingimustel vanaduspensionini saamise edasilükkamine seda pensioni ei suurenda.

6. Sotsiaalkindlustusamet peab inimest teavitama vaid vanaduspensionini saamise õigusest, ehk siis, kui inimene on jõudmas vanaduspensionini (RPKS § 30¹). On mõistetav, et amet ei saa inimesi teavitada nende õigusest saada soodustingimustel vanaduspensionini, sest ametile ei ole teada need eraelulised asjaolud (näiteks see, kes on tegelikult last kasvatanud), mis mõjutavad õigust seda pensioni saada.

Eesti.ee kodulehel olev [pensionikalkulaator](#) ei näita, millal võiks inimesel tekkida õigus pensioni saada, sest kalkulaator arvutab pensioni ligikaudse suuruse, et seeläbi aidata inimesel pensionieaks valmistuda (vt Sotsiaalkindlustusameti veebilehel [pension planeerimine](#)). Pensionikalkulaator on vaid abivahend - inimesel ei teki selle näidu alusel õigust pensioni saada ja Sotsiaalkindlustusamet ei ole kohustatud kalkulaatori näidu alusel inimesele pensioni määrama.

Loodan, et selgitusest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise